Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕВПАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома,
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган
(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 15 май, 1973 шу. ● № 58 (5319). Мах 2 нот.

АЙДЕ КЪАХЬЕГАМА ХЬИНАР

Советски мехка кхъхьагамхой Коммунистически парте хьалхенца дерригга чакхйоахаш ба КПСС XXIV съезда решенеш, шоай на кхобеш кхъхьег пятилетка кхоалагIча, хоздембена шера задаш нешеш кхоачаш а тIехкхоачаш а яра тIехьа, цар чIоагIа къобабабен тIаийбад КПСС цIе, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК 1973 шера хьалхьоахана пхи хиндз хьалха кхоачашбора Ерригзонин иэь йоаржажара баь тIаьхьам.

Нанка кхъхьегама уйла кхи а хьахъьай КПСС ЦК апрельски Пленума решенеша, Цхьоларгга май деззеи нох. Л. И. Брежнева даьха къамаьло. Коммунистан, дерригга кхъхьегамхой кийча ба, пятилетка кхоалагIча шера гIалгIертта кха а хьегаш, КПСС XXIV съезда оттаьр сурйга планонан задаеш кхоачаш а тIехкхоачаш а яра лард йола, халкъа боахама дерригга доакъошка эффективность лаккъе, арахецца продукци дикагIа хилийта.

«ГIулахь вIашIехьалкхоа деза. — яхьад СССР хьаьв 50 шу дизарах доклад еи КПСС ЦК Генеральни секретара нох. Л. И. Брежнева. — кхъхьегама овсарас лаккъара, производстве тIехлюкн хьокхамаш дахара, продукце дикал лакха хилийтара тIехьа доаттабу къовсам дерригга халкъа гIулахь а хинна дIаоттаргдолаш».

Дьахе йIалкегIа хилийтара шоаш ца кхобеш кхъхьегара вай республика кхъхьагамхой а лоаш цоашара доагIа дакъа.

Дукха ха йоаташ кепатехача Нохч-ГIалгIайчен статистически управленне хоама тIа хьахьекхад цхьоалагIча квартала а бив бетта а пачхьалкхен план кхоачаш мишта яьй. Цхьоалагіча квартала план кхоачалъяра итогаш тидойтабчо тепаа ду бIарчча хьалйца республика кхъхьегамхоша халкъа боахама пачхьалкхен план толамца кхоачашъв а тIехкхоачашъв а хилярг. Республика промышленносто тIехкхоачашъвай продукцена реализация яьрен продукце доаркIоме тайнан арахецарг бив бетта план а.

Уж толамаш дьхад партийни организацена организаторски болх тоабар, болхлюнех, колхозхоен, интеллигенцен шоаш ца кхобеш хьинаре кхъхьегар бахьан долаш. ДукхагIча министерстваш, ведомствай, предприятеташ партийни организацеи кулгалхоша ийнса выполнен яьй КПСС обкома тIехьахьча пленумашка шоашта яьча критикаех, дикка тоабабь йоай доаш.

Ритмично болх бен, тешшаме шоай планаш а социалистически декхарш а кхоачандеш дукха коллективаш я вай республике. Царех я «Октябрь 50 шу» цIерагIа Грозненски химически комбинат», «Электроприбор», Аргунь цIерагIа Наьсарен «Электроинструмент» заводий, кхыча предприятеи коллективаш.

Бакъда, сатем боабеш да йIадахача шера хиндз тIехьаюса предприятеташ, бIарчча министерстваш дукхагIа хилар. Хьанз тIехьаюсан я 28 предприятеи. Царех я «Терек» мебельно-хIун хIаманаш я фирма, кога тIера IIуприемник, Грозненски электромеханически промышленнота министерство, ишта кхыяраш. Из ла йиш йолаш хIама дац. Пачхьалкхен план вай мехка закон да. Хьаьта планан дисциплина тедхеераьшка хьадда хьадеха деза планован задаеш социалистически декхарашна кхоачанделлга, айбе беза цох, бола бехктохкаен.

«Социалистически яхьо, — яьхад нох. Л. И. Брежнева, — наьха дайна творчество йолаш, дIадех хьаьха латтаран чIоагIа хьаьлаларан а айбаран а совгIа. тIехьабисбаш е тоьам болаш хьаьнан къа ца хьегаран а хьагучабахар, ХIаьта из де деза миссанена а гун, дIахотташ, дерригга низаш дIа а луш кхъхьегараш бовзарал совгIа, тесса, иэз ша та бохийташ болх бераш а наха бовзаргболаш».

План кхоачан ца еи, социалистически декхар кхоачанделлга Iалан ца деш йиса хIара мотгIе оарш ца дьыккхуа дергдоаца гIулахь хилара тарра дуна деза. тIехьабуссучарна гонаьха кхолла деза уж доврбоаца, бергиргий сатем боабара хьаа. Из ишта даде а «Iезига ви предприяти, колхоз, совхоз хIара шера планаш кхоачан ца еи йолалаш а министерстваша, ведомствоша, партге горкомаша райкомаша из лоаш йола моттигаш.

Ишта дикка ха я «Грознефть» объединене мехкдьатта дакккъа а бурун тохара а планаш кхоачан ца ю. «Грознефтехимзаводын» объединене планаш кхоачашбой а ассортиментах арахецан продукцин. Дукха ха йоаш цIа партге обкома боргс дийпар тохара бурун тохара гIулахь «Грознефть» объединене мишта латт. Цига белгалдар дс дезарш. КПСС горкомий, райкомий декхар да хIанзарча хано дIа ма дехха бурун дегтача управленешка балхан ваш-тIехьалкхалгга цар кулгалхошкара, партийни организацешкара хьадехига.

Партийни комитеташ, кохьанцара партийни организацеи декхарийна я планаш социалистически декхараш кхоачашдара тIехьа массаца а тIехьожан доаттабе, кхъьегама яхьь нерге отта, цунна кулгаладе. Уж декхарийна я хIара предприяте, гIишлюшъеча, колхозе, совхозе малагIа производственни хьал да. боахам дегIаболабара малагIа гIулахьан чакхдош, ца деш дисар малагIа да хьежа а. царна практически новкъосташ де а, шоай терхама кIал массара а доаттаде еза тIехьаюсан йола предприятеш, колхозаш, совхозаш. Йоахо е еза цу боахамашкара политически организаторски болх де дерхар фуд хоший практически гIулахьан чакхдахарн тIабергабаь хилийтара, производстве эффективность лаккъара. ТIехьадусиге вIадалкхара цар коллективаи оарнагIъяхара тIабергабаь хила деза из болх.

Къъхьегамен творчески хьинар айдара дукха средствеш и. Бакъда дукккъа шерашка техка а пайда болаш хилар социалистически яхьо хьалхенха а я балха итогаш кан-хьанкъа яр, хьалха латтарашн тIехьабусгашн хьоастабар, балхах дьхьинна вIашн нийсбар а бергригнешка вIадозийтар а сацна йола формаш.

ХIанз вай республика къъхьегамхоша шоай дерригга низаш тIайца лаккъара социалистически декхараш кхоачашдара тIадерзаддьа ча хина чIоагIа лоарХIам бодаш да ерригача торонех пайда эшта, пиперта кхоадагIча, кхалдмбеча шера йодьжа социалистически яхь хIара доакъошхочох къъхьегама турпал вар, технически прогресс сихьара къовсамхо цох вар.

Шаьла район № 137 йолча Майртунски хоржамний округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхенъарча Совете хоржамаш дара

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

«Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето деча хоржамний къьхьегарна Положенеи 98 статьъна дьожжа Шаьла районе № 137 йолча Майртунски хоржамний округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат харжара ду хоржамаш 1973 шера 17 июне кIиранделлиъх долла.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель К. ОЗДОЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

гор. Грозный, 1973 шера, 14 май.

Нох. А. М. Слюсарев Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателла заместителе декхарех мукъавалийтарах долла

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме соваь бу:

Нох. Слюсарев Алексей Мирионович кхыча балха тIа водаш хиларца дувзаденна Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателла заместитель декхарех мукъавакхха.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель К. ОЗДОЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

гор. Грозный, 1973 шера, 14 май.

Л. И. БРЕЖНЕВ ПОЛЬШЕРА ДIАВАХАР

ВАРШАВА, 12 май. (ТАСС спец. корр.): ПОРГI-а ЦК-ас, Пачхьалхен Советос, ПНР Министрий Совето вийха ваха доттагIа-ла визитаца ше хиннача Варшавера ваханзе Павилэр КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев. Цунца цхьана дIабахар цунна улубабанна баха наж а.

Л. И. Брежнев нахъбаьккха Окенче яхача Варшавски аэропроме бьыкар ПОРГI ЦК Хьалхара секретарь Э. Герек, ПНР Пачхьалхенан Совета председатель Ф. Ябловьский, ПНР Министрий Совета председатель П. Ярошевич, ПОРП ЦК Политбюро членаши членалла кандидаташи, ЦК секретараш, правительства членашн кхыбола официальни наж-ки.

Мижо терхаю столица улишшин аэропорта гонаьхара районаш хозьяь ягIа Советски Союзен Польски Хьалха Республикан паччьалкхенгI байорхIар.

Моаршал хетташ тIаийбар варшавчаша аэродроме кхьаьна советски хьашIай, Военни оркестро Советски Союзен Польски Хьалха Республикан паччьалкхенгI гимнаш лекх. КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнева, ПОРП ЦК Хьалхара секретарь Э. Герек, ПНР Пачхьалхенан Совета председатель П. Ярошевич, ПОРП ЦК Политбюро членаши, ПОРП ЦК Политбюро членаши, ПНР Министрий Совета председателлин Ф. Ольшовски, ПОРП ЦК секретариата членаш, ПОРП ЦК дуней хьалхенан министерстваш, ведомстваш, ПОРП ЦК Варшавски комитетан секретар

ШИРАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАРАШЦА—КЪОВСАМ!

ЗАКОНАШ ТЕЛХАДАЙТАРГДАЦ

Хоза, хьинаре кхъхьегаш боахк ухк деношка Ачхой-Мартана райо-нера кхъхьегамхой.

Хьала латташ ба «Орджоникидзевский», «Новосельский» совхозий болхлой. Хьалхарчар Российски Федераце кхачан промышленноста Министерстве шолгIагIа моттиг лаьцай. Хьаьта «Новосельский» цIи йола совхоз Ногч-ГIалгIай республиканскин Сийлен доска тIе льаьккай.

Дика болх беш, наха сий деш лучка механизаторан ба районе. Царех ба Б. Матаев, А. Хачаров, А. Тобулатов, Сагитов Загирашвили «Дермонтовский», «Самашкинский», «Новосельский» совхозашкара, кхы лукхкабаран.

Ду дерригне а хьагоIе ЦК КПСС XXIV-ча съезде, КПСС ЦК декабрьехь (1972 шера) Пленуме хьалхашка отталь лекхаран кхоачашце торо йолгIа. Вешта аьчча, карагIлоалаш доза хIамаш, боаннхаш бола пайда оссарех хургбар, нагахь санна хорташка бахьна яхь ма хьоьжуш кхалнара, хIинзарна заманан тарлуш доаца гIулдакхан, самалаш дIайоаларе, царех ца халкъашт хийра аха тарлуш дарах, пхьеган лехар, берашка, кхъастта йIигашка цадешIтар, шитта кхъаларан а.

Цох лаьца вайаг яр Мермонтов-Юрта массех дIи хьалха нах вIашагIлхийттача дIаязъеь хинцар. Доклад пьча юрта Совета председателца Гизуев Саидца а, кхамалаш дахча почтальона Элиханов Луктмана, хьехарамочо Алимханов Тогпира, школа директора Забалуева Зоис, райисполкома председателца Абдурахмов Умара, парте райкома секретаре Минаева Лечи, кхыдараша дийпар цу зуламеча гIулакхашца лира кхоьман доаттабе безаш хиларах. ХIинзарна хана эгара зуламе, хьаьжа доакха зуламе жулаш, коммунистически идеологена духьал латташ бар— ды ба йоахар дар. ШарIатта, бу-салба йзна тайп-тайнарча тоабай Iотткъам районе хIинца а тIехь тIоагIа ба.

— Гучадаккха деза, — аьлар Гизуев Саидас — вай юрта Шахбиев ШахIид тхьамада а волаш, нyцна новкъостал деш ши чурких Алисултанов Саидан Юсупов Юнусан воллаш, 50 сар чулоацан мурдий тоаба аьлар. Парех дуг-кхабаран совхозе болх беш а бац. Уж кIира шозза: ерачен ор-шоттеп бус гулбора ШахIида шо-ган заноне доапаш, сагIа ду яхаш, юрта бахача нагагара гул-лаьча ахчах 1965 шера дьаьчу химпр-тIагIа. Ду цIенах мальс-литах санна пайда а оцар.

Iалальмате луламе да мурдаша кагий нахи беранш шоашта юкъе увзар. ТхьамалаI ший кIаьнкаш ИкъубIи Аюбн янга па Iеш тоабан юкъе багаб 18—20 шу доца ка-гий нах. Царна юкъе эгара хьаьгарIа дакъа доапаш ва 15 шу дьаьна Хасс.

— Тахан хьалхара дувцаш дац вай ШахбиеВ ШахIидеп цун нов-кIоеташеп пIашагIьелдача мурдий тоабай доац.—йоах дIаэо Гизу-ев Саидас.—1968 шера ер вай юрта цу тайпара тоабап. Ву хана ШахIида воп деннадар Кунта-Хьажий тоабана кхы кулгал дерригзап, аьнна. Ший дош цо кхоач-чанцанзар. ШахIид кхы а майбе-венна воллезлар шийна закопе а. хIалхе а баркал керлоаш боах бакъдолуо. Уих шера 21-ча мар-те «зикар-пIагIа» мурдаш гул-бабар цо. Цунна дакъалоецаш хинначу 33 сага кюкье хиннаб ка-гий нах а, школе ала ца волаш тоа беранш. Уж кар ШахIида а, кхычар а доалалъе бераш. Парна юкъе — тхьеста шу дьаьна Газ-биев Iисе, барайтара вьаьна Зай-лиханов Эда, вооуI шу дьаьна ШахбиеВ Аюб, кIе шу дьаьна цуна вопа ЯкъубI, кхоалагIча класса боа вежарий ЭльдарбегIан.

ШахбиевкIи Элисултановкн кхы-дола тхьаетам бе йиш йоацап дуг-ха гIалатап доаих. Дукха ха йоацдап уж шиъ райисполкома администпративни комиссеп кIаьт-ха эттаб. Жоп дийхад царгара ле-лабьаьча зуламерча балхах. ХIаьта шиннена духьал IотгIадац уеголовни гIулакх дукха истий кхуьларах.

— ВIалла ла а машар бе а йиш ян бераш дешара хьадоахарадаца, дезала доал цадерашца, — аьлар «Овощевод» совхоза партергани-зацце секретара Хумашев Лечаси, цу совхоза директора Картоев Iалаудинен. — Цу тайпара а пах-ьа Лермонтов-Юрта. Iалальмате во деш бархIагIча классерча Акти-мировац. Цагалье мара ягIаш ин школе. ТIаккха дан пашен са-гота а дап цу деша. Дукха денош юкъе дуташ деша ух Газалиева, Пайзулаева, Сайдулаева, ницца кхIчар а беран.

Кхыдола узлуме хIамаш ницлеу юрта. Сесаги яхь бери долаш вола Ойсаев Мовсар, юртара бохь дIа а кхеесп Казахстане договорах болх бьь дьаькхача ахчах цIьаькха саг а йоалаеш цIавера. Пул тIехьагIа Грозне цIеношп ницца цига ваха вахар. Хьаьжа из цига «Волга» а йолаш, дезаг юрта дIа а кхайсу, кердача сесагIца ваханш ва.

Дукха нах бах юрта законапа доацап, юрт Советага хоаттап оп-заап доацап совхоза лаьтташ дIа а лийца, ну тIа цIеноп дьь. Газ-биев Iабдул, Газбиев Iабдул-Iаъ-зим, Бекаев Токи, Умалатов Зёки, Товсултанов Iавла, Мацакаев Хаpon, Ибрагимов Муса, ницца кхIбораш а багIа ах-ахапса соп-гIа гектор лаьтта чу а лаьца Бачхан из долаш совхозах 13 гектар лаьтта дьыпад. Iадьала цхьа ке-ниг пайда ца хуьлап.

— Цу тайпара закопа духьало еш болча нахапа лира къовсам доаттабе беза, — аьлар Абдул-Вагапа. — Вай цу тайпара зуламе тIулакхаш лелаIаттарбац.

Сходе гулбенпаорна вайаг йир дIаязача замах юхедисача пIйрча-на гIулакхашца лира тIом леда-болда, кхамашта юкъера доттагIгIал тIоагIеп дIаIьадоа, наха коммунистически кхетам лулга цIенхьаннта тоадоала аьлна.

М. ГУРСМАНОВ.

СЕНАХ ЛАТТ ГIУЛАКХ?

КПСС Ногч-ГIалгIай обкома Х пленуме ира критика еш белгал-дьыкхар бахача наха юкъе идейно-политически, интернационални, атеистически, патриотически кхетам балара болх Сунженски районан партийни организацин райисполкома, кхыйолча советски органаша формалбо лелабьаьга.

Гучалъьлнна районе бахача цхьа-бола пах бусалба а цераста а ды-реакционни урапиеш, обрядаш лелаеш болга. Регистраци дина йоаш мурдий тоабан а шозй бохь дIаIьадоа. Цар хьеро дынна фанатизм. Боах кхамашта юкъе патоам. Хьеду пхьенаш. зуламаш. Iотгlабу кхалнах, хьаллиду кхьана гIулакхаш.

Дына дай фанатикаш, сектанташ, шоаш бехкокхаме па лоацта а хоппи, белгал дуташ-ларе шоай гIулакхаш мамогта кхайла а кхухьаш доахIIан бодлаш Iотткъам доатта-бу лешархошта, загирхошта, бераштa.

Районе юрташка йолаш я «Кунта-Хьажий», «Дахий-юр-ха» кхыйола я майбча наха, кхаинаьна итташ хIама ян аьнна мурдий тоабап. Дукхаха хана мурдий тхьамадап, турккаш бо-лаш хьабогIа Серноводскаре — Сагапов, Баталов, Нестеровскере — Боков, Цечадарга Исаев, Аршаре — Хапаев, Алхастере — Дагаев, Галашкара — Чапиев, Ветаев.

Аьа дрлх, советски групнай куштанаьех дуккаха баран цхьа-наха а балха боацлпга. Цхьа-болгга, баха-м лина бах уж. Дына, авторитетаца зикарашта, ламазьата, марханаш юкъера лешархой, кагнгой. Ишта закон-наш телхалеча шоашта гулпше а сектантай групнай кулгалгой а цу юкъе дакъалоецаран а бехке оаан ца пайспсполком а юрта Со-ветеан а.

Масела, хьаьнарга вай райо-центр. Ахъаьа я «Кунта-Хьажий», «Дахий-пейха» майча пахки кхалнаьлен мурдий тоабап. Рай-центре кест-паста гургал бетташ юрт кхайкаеш православни кIназ я хь. Цул совгIа бокъонех доацап покренски тоапах йолга ламазар ду цIа а ца. Цига кIезнгагIа ца-ларе а 150 бера жарг аллад, саг йоаьлараш маьрс яхаран регистраци ю.

...1970 шера юртахой сход хи-лар Ордженикидзевски станице 500 совгIа саг вар цига вIашагIкхийтта. Трибуна тIара цIенхаттп кхамъьлаш дир тукткхача наха, цар ягIазал кхайкайир шоашкара зуламаш дувшIитачарна, мурдий тоабатта керте латтарагта, тIе-хьалнеа гIулакхаш хьаллувца-чарна.

— Малараш меларан, мурдий тоабап, дукха истий кхуьлараш, урдош доахарадп. кхелаш ераш, пIйрча гIулакхашта тIехьабарап майна хила йIни яц аьнна яр сха-це яь чIоагIе. Из сецам чакхбаг-ача 26 сар волап комисе а хар-жар. Пчина юкъе бахар парте райкома, райисполкома, комсомо-ла райкома, милице, прокурату-ра, юрта Совета боллхой Комисее председателл хержар юрта Сове-та председатель Трибушова Вера Трофимовна.

Решене тIинца ши шун ах шун дьыпад. Фуд хуьцалеиар? Пу чаттара жоп пийлар ва В. Т. Трибуцповатара. Шин - кхаь сдхьа деза биплар сходе сецам. Цу чIагIа 13 пунктах па! кхоачашлъьл дп йиш йолаш ди.

Шолгла дагахьа пийлар Трибушовица ше шозза мурдаша зи-кар, леча тIаниссйенала, цига акташ а оттаяь зикар хергдоапап мурдашкара дош а дахьха емлга-та. Долуча тайпара пийлача гIу-лакх ужуча тайпара хиннах. Пшйт-та РОВД начальнике заместитель Белоснжов я волап яха Трибуно-ва тальета гулбенпача бокхха-ча наха ахчап а оттаяь енай. Кхы ер ма бай ьаьна бувца болх бан комиссе бь.

Газет лешарата дета тарлу сходе белгалдаккха кхоачашбоацап-ран гIулакхаш, аьнна. Иа ишта кхаларча дика ма дийпай. Хьаьта комиссе членаш хIамаи бала кхоачап бецце а, зуламап лерам а мурдий тоабап а шоай гIулакх-ден я.

Кlезнгагlа дале а кIира шозза шоай «распорядюкх» толга па еш зикаре го тувсан а Алабакова тур-кхал деш йолп «Кунта-Хьажий» мурдий тоаба. Йолап я «Дахий шейха» мурдий тоаба а. Кастката ницлеу уж мурдий тоабап депутатап бохача лоалаларча фу-самашка зикарап деп. «Минкай» депутатий мурдий зикар йистелаллалца салаIа а пайда а йиш хи-лап. Цул совгIа майдап тIа вальча гургал бетташ кхайкаш шоашкара да. Майача нахапа яхьс бабьча санна лелаш ба бахачаьа мурдап а. Цу тоабана доал деш я мурдап.

— Зикаре майача нахал дакхалгIа кхуьсалу кхалнах, — яхап бегашта доаханп дувц комиссе членаша.

Цу тайпарча а кхыдола а бакъдараша хьаьюкх закопо дIа мадехьара. мурдий тоабатта керте латтарашта духьала цхьаккха болх па бегта. Цхьаьна дукха мотгинпай а йиш тешача дьыпеп иоаПопеп дIып пIейп долуча хана шоай берап деша па ухийтап.

Пеяхий бокъонан и юрта Со-ветаПта ешпарап. Цар доархIа-мегIа дола декхар да культогIа дола законодательство ишта кхоачашду бохкаш пахадпап тIехьжам лоаттабар. Районе кIе-ката яп саг йоалаечча шарпатах мах беш, дукха истий. кхуьлап, хаиал хьалха мехкарий маьрс ухийтап йола моттигап.

Ишта. Сайпарович Хьамида хьалха йоалаьчь сесаго зьь 7 бер долаше а 1950 шера яъ Урусханова Макка йоалайир.

Цунна яхье вальча санна ший 8 берш сесаги йоллаше а 19 шу дьыпа пускал имй карта дерах-вар МСУ шофера Элигирев Хь-мараса. Райопе ягара Кенгагта пускал а йоалалъе «рекорд» оттае пIашгIехьалъпна РОВД болхлочун Арсаев Адама. Адама йоалаьр 1955 шера яъ Тимуранова Дейла я. Хьаьта кхе сар йоалаьп ма цу РОВД болхо Мержоев Альмахтан а.

Цхьабакъда, царех сар белхтоха-ме эаавап.

Цу тайпара масалаш кхы а духа кхуьла йиш ар. Хаттар отт: цу нахагара законигIа доаттаР мапа хьаьела дага я районе партийни. советски, администратпвни органаша.

В. ЦОРО.

«СЕРДАЛО»

2-гIа сагI. 15 май, 1973 шу.

ДАИМ ХЬАЛХА

Пхе ден заздани дыъ дийлаьх кхоачашъертьа яхача дешхьах кхъьегаш дуьха болхой ба Грозненски «Нефтехимзапчасть» заводе-йIслагIча пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча шера. Цу дьыъе шера социалистически яъь боаржий пар. Цу яъь хьалхалаттачар цIерап йоакхача хана эгара хьалхарчарца цIи йолаьх цIеноп ницца цига ваха вахар. Хьаьта-йиъа производственнее хиларал соагIа, дика рационализа-тор а ва нов. Умаров. Хlара шера кхъьегаша оссарле лакхъера, арагIлоа продукцера дIабода мах лохбара. Болглой кхъьегаша хьа-лаш тоадара дуьхьа кердалдарш производственна юкъеъхуьъ цо. Уих шера пачча хьалхIеппа бIаьш со-маш пайда беш йоха рационализа-торски предложешш кIийч а иъ производственна юкъейIъай цо.

Цхьакъа ту Дадолаш общест-венни болгга тIе цIи хьинаре дакъа па лоаиап. Хlанз из ва профсою-за завкома член. Цу дакъье шиъ-на моллагIа тIадилла тIулакх дани цIена кхоачашцу Импана.

Ишта хьинаре кхъьегаш по доахача толамий бе боагIеча тайпара мах бьыъ. Цунна дукха Сайлан тIамоташ, ахчан соагIа-таш тайпнад, кхъьегама книжка тIа дIа а яздеш баркалла яьлла. «За доблестный труд» яха медаль ешап Широкпена. Хlаъта цун портрет завода Сайлен доска тIе хьалтеха доал.

Дlакхо йолача хана кхы а дика-гIа кхъьега дерот аз, яхап дуьхь цо. Ухх шера хlара сменагIа нор-маш 140—150 процент кхоачап а еш, шера план хlинзаъ дьыъха кхоачашъера кхъьеган лоаттабе-чарна кюкье а ва аз.

Из санна баран кхы дукхха а ба завода механо-сборочни участке хьинар кхо па леш кхъьегаш. Цудухьа товарни продукци ера а хlира цунна реализаци ера ухх шера хьалхарча бIъ бетта план 102,1 процент кхоачашъьл цар. ЗаданеГга лаьхIачу соагIа маьъха яьккхай итташ эзаран соппй маьъха товарни продукци. Планал соагIа продукцена реализаци ярах, бедал, электроэнерги, кхыйола ма-териалаш кхоярах, дерахецача про-дукцера дIабода мах лохбарах пачъхьаьжжена заланел соагIа 71 эзар сом пайда баьб участка кол-лективо. Кхъьегама оссарле лакхъера бIъ бетта план а 6,3 процент тIеэкхоачашъьл цо. Уж толамаш дозаъна дикъа дакъа дыъад Ширане а.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: токарь - карусельщик Ш. Умаров болх беш ва.
И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬИНАР АЙДЕНА

Вежаган знания совершенно нами ветеринарга уьк Нагрозненски ветеринарни техникумера хьинаре Кхъьегаш ма сагалла, кхоачаш уьлаш, хIара болглочой хьаьстану, цун йоаьхал. Ноккхара мозий мо сутара шоай муьхь дIа-ъа бахьа бе-зача, пассажирашца болча тIаьхьа-ча тIерт шоферан.

Балта ха хьайдаттача хьалха санна диспетчерче кора юхе латташ, шиъаъь вахь веза са яхаш саг гурам шоана уъзаъа. Из кийчо ёаррадыъ а ю ветеран-спортникаца. Социалистически яхво вIалла ца хиннача тайпара айнай хьаьстагама дисциплина.

Хlаранз хьинар, тIемIаттаз, творческно эпаш да цар шоашта уьк пятижелтий кхоачашъера цхьа-на хьалхаика отгадьа декхарап а. Кхо ди хьалла шу чакх а доака-ъаш планал совгIа 300 тонн муьхь дIа-ъа бахьа, 9 процент кхъьега-на хьегама оссарле лакхъе, заданел совгIа аъарап пассажирай наь-къьонца бац — ницца кеспткхама-ме финиш а йар шоашта хьалда-ъьо.

Дlабахача бIъ бетта хьокха-машка хьежача уж дозаъна шоай лелла хай дуггIлларах шеко йос-сац кер чу. Социалистически де-кларап хьоачашдара шоаш лаьрхIачу дуккха хьалха а лел-хаш болх уж йоккхача кхъьега-на аъатта наьъа тIа. Цу юкъа дерригача производственни хьо-кхамай заданн 105,3 процентага дIаIьадоаттай цар. Кхъьег.хьега-чача позразделенешка кхы а лаьхгIа ба из бозарп.

Масала, цу бIъ бетта 2,1 мил-лион пассажиро-километр ницъ бе дезаш ар автобусап. Хьинаг долча водителпа 2,5 милланна-га дIаккхайтйтар из цифра. Йасса чарх кхъьегарйойнан вIашIтех-бохх цар шоай болх, пассажи-рашка билеташ доокаеп тешаш лелаеш. Цу гIулакха цхьаьгIан тIаьхьакан лоаттабар из автос-танцера контролер Долоцоев Ба-солта, кассирап Костоева Мадлан, Могушкова Мотп, кхыйолча автобусни парка болхлой. Товарни болгга укхаза пассажирий хьапп-таш кхоачашдара культура а.

Дукха ба автобусни парке шоай къхъьегама ваххи тешаме чаьх а доаккхаеп кхIчарна цхьа-ъаъ телаш бола опытни водител-лаш. Царех ба масенаш цу хьалъа-ъа ВЛКСМ ЦК-ъе социалистически яъь котолонаш доахаш цун-кхача шерашка хьоврах ший значокапа белгалдаккха А. Бузуртанов, ишта республика автотранспортни управленне, шоай АТП дирекце, партийни орга-низаце сайен грамотаца, леча-ча совгIатапаца лестабеш лъа-бога-ъа М. Гаглев, Х.-М. Арсе-гов, М. Картоев, кхыбараш. Рёъза ба царна пассажирай, коллектив.

Царех я хьалха Нъьъерера нъьъъьъ сомадохаш тексистна, уж кадаЙ наь ба. Аьлне сесте-ъало йоаЙлане а гIатта гараже возагIа воккхалга. «Болх беш хьвоозгIача хапига а диллача ук-хаза вIтара лоаррIаш вIла тех-сет Сергей Ардагович. Дика то-шаме болхло, ноккъост ца оал ноь пуша боях бераш. Юхъар-ца гIулъьхь, юкъера — яхара бен болх пайда ницъа берзо-ъуьхь-ца лаьхгIа лоаррIаш ойчал а цун. Цудухьа тешаеп, цена лелабу цу шоай болх, пайда тIехь-кхочачан ца еп гараже - загIан. Кхъьегаро дукха а укхаза цун счетчика екхоетабе сомаш. Цунна яхье вIанна кхъьегаш водча И. Толдиева, кхыча таксп-стий а да лаьхгIа тIокхамаш. Ишта гIар болх ца боре хургIарий уьк тайпара лаьха хьокха-маш? Бий бетта 37,5 эзар мах хьабеена километр хьагIаьстач-ный «такси» чархпна. Уж и планагIа йоаггIаеш 10,5 эзар дукхагIа.

Водителашка ишта оасарле йолаш кхъьегаггIаш а дукха ба укхаза боаре йоаьхал. Из ба-ле а, Уж ба АТК цехашка кхъьегаш боазка механикан, слесарап, кхыбола болглой.

Цу 230 сар чурбогIача йоккха-ча коллективе Земурзиев Махь-мадгирп мо хIамаех сахкеташ, йоккха хулг - говзап йолаш бола наь лаьхгIа ятта лаьъ. Хоза кулг кхеташ, воллаеп-ма хьокхамаш-ца хIама ятта, сиха хьадеп да цун кулгаш. Цхьа иттех тайп-тайнара професеп я цун. Из лаьха хIлар бахьан - болаеп машина кузов то-зае, из хьае, басар хьаьха, сидеш-ната ремонт е, тайп-тайнара кхьалоте балхап де кхычачьа за-хаваз де дIа-ъа дела белаш АТК болхлой. Хьаьта фронтовик Борзов Йоаьхъап воацап-ма вIалла йиса йиш а ядар предприяте. Цун кулгашца хьа ца еп, тоа пхеп ша ъьъъ дагахь вIалап машинех, говза дхьар ва из.

Хlаранз ше-шиъ балха моттиг тешаме ца лелайича лаьха кхетам ца хIума дIаIоохалар производст-ва гIулакхашца. Из дош шоашта ца идеологически, политически балхаца дагадаьлп хьалхадоах шоай коллективна АТК дирекце, партийни, профсоюзни организа-цеша. ДукхагIа терхам тIабахIа-та кхъьегама юкъе йоах укхаза материальни моральни фантоа-раш.

Лоацца аьъча, коллектив тешаме ший хьалха, лоаррIаеш-ча укх шерапа бIиниша тIагIорг-йолга наьъаш дех-ах. Цу гIулакх ка а ювлаьг.

М. КАРАЕВ,
гха соб. корр.

ХОЗАЛУШ ЙОАГIА ЮРТ

ДIаьлакача шерга ше вIашагIъ-елла 40 шу дизар болгалдаьккхар фуна лаьрхIа же лелаеча «Шел-ковский» совхозо. Цу хана деша боовзарйоснан хувщенна эрга-ъьнний корт, совхоза центральни усадьбе.

Вlарча поселок хинна хIанз центральни усадьбах. Укхаза да-нах чубаь дукха цIенош, жа-ъуй бераш деша дагIа школа-ни-тернат, библиотека, культура-бытовой объекташ.

Къьастта доккхий хувщамаш хинна цига ух тIехьарца шера-шка. Дхухьол IIадахача шера ухха-за хьаллаьп наха чуъе шиъ-ша-кIоккха квартира йола мас-сех ша. хьаьлъь яочай совхоза контора, трактораш тоаю мастер-ской, бIаь номер йола АТС а от-таеш дизза чакхлъьккхал центральни усадьбе телефони бувзам оттабедга. Массаназа электриче-ски сердал чуйиллай совхозе. ХIанз ерригача жалуй бригалаш-ка сийрак йоаг Ильича лампаш.

Массаназа совхозе газ чуйил-лай. Банкъа, дукхагIбараша пал-да жар балонна газ я. Йоккха пархIато кхъьчай хIанз фусам-иозножка. Хьаьла санна ха йоае сац цар лакча, кIопа кхатеехан.

ХIара - йиъа совхозе ягIача кирпишкех тьаллу шиъша квар-тира йола керда цIеноп. БархI ша цин кошареп хьайир цига дIаьлахача шера.

Совхоза совхоза шоллагIча фо-ме хьаьлъь дIаелар банн. Цу тайпара банн хьаьлъерга укх шера хьоалагIча ферме а. Хlаьта цхьоалагIча фермен центральни усадьбен йоаьап я банеп.

Дlаъо йолача хана кхы а гIишлоп хьаъье лерхI совхозе. Центральни усадьбе хьаьлъерга бахача наьъа-шоай лоаьлаьь дол-леи совхозни цIеноп хIа Iанара-ца дIоаьлергIола котельнай.

Ухх шера бохкха болх бе лерхI совхоз кIэшпа хIй диллара со-оружеппеп хьаьъеша жа дажа дьыъенап хий диллара кийтье-ш.

Цул совнагIа совхоза гIишло-дошъерша тоа, а юрьи хоа ер-гIьа центральни усадьбера уллаь-шп наьъашп. Дукха къона гаьъап дIаелIай совхоз. IIадахача кхы а йогIа лерхI.

Хlпа гIулакх а тоаде лаьрIаеп совхозе. Центральни усадьбе шерьерга хиппровоз, хIпа кхы а дикагIа Iалашъерга фермаш, кошарап.

Совхоза гIишлошъеча бригада коллективе лоаррIаеп сийлеш ба дика гIулакхап карагIлоуларо-бигалъьлъьца дахча цъарап Колесникова Дмитрий Сайбович Михаил. каменщик Манапов Курман-Али, штукатур Ларычев Василий, столяр Пшеничный Вик-тор, кхыбараш. Царех ДукхагIа-бараша совхозе гIишлош хьаьъеп, наьъъаш товлеп, улпаш хозьеш болх бу 15—20 шу да. Цоай пиъп говзап дIаIуъ кхъь-хьеп цар совхоза болглой культурно-бытовой хьапташ дIаъа кхоачашдара.

Ишта тоаъуш, денгара ди массех йолп хьаъуп йоагIа ярсий, нохчий, гIалгIай, негIий, гIумкий. ПIазгIичмкий, украинпаш, гуржий. кхыча кхъьех бола наь баха Б. И. Ленина ордеи лелаю булгарьхIа жа кхеду интернацио-нальни «Шелковский» совхоз.

Р. МАЛЬСАГОВ.

1971 шера Грозненски химико-технологически техникум чIнка а яьккха Анисимова цIерагIа Но-вогрозненски мехкадьлта чахх-доахача заводе духьхашца бахха-ера комсомолца Луганская Та-тьяна. Хьаьхарча деношке ю дIахьехар цо № 21—1 болха установка болхлошта ше балхах-ца кхеташ хилара кхъьегара-гIера хилара, Хlанзалъьа кхоча-на специалиста - оператора гIо-на болхлочун йиъ моттиг карае-ъьлой цо.

СУРТА ТIА: оператора гIонча Г. Луганская.
С. ХУГАЕВА сурт.

ТОЛАМГА БОДА НИКЪ

Дlакю йолуча хана социалистически яхь вlашlтехьйовккхилга тоадарех бола КПСС ЦК сецам арабовзийуьр тlехьаьга кхоа бозханна партинна, профессионан организацина, кулгалхоша, специалистага дийца а дийца хийцар яхь формаин чулоцlамех. Нагахьа сана хьалхарча дукхахьа боахамашка меттиггз желаьлаше хlинга из кхоачамбоанар дlадаьккхат, чуийина бога а беш вlашlна гlулаьхган желадарца чlоагllенна-над социалистически яхь желаелга, Шелковской, Наурски районнин колхозашка. Сунженски районна цхьадолча боахамашка хlара деккадех цкъазза социалистически яхь итогиг ю. Ишта берригача хьайбаш желадерашн бачча бахьа бетта цкъазза итогаш ю.

Сунженски районна В. И. Ленина цlерачlа колхозе хьайбаш желаделрашна хlара дийнаьх бьа белх лоарх1, хьап фу дьаьд дlаиэду хьоккма доска тlа. Цул тlехьаьга шоллагlча дийнаьх Iуйрийна доахан детта долладелхьэ селхан бьаьа бахьах дувц гул а бале, хьалха латтарашта баркал оал, тlехьабусарашта эхь хетиб-таш бекх боаккх. Хlаьта бетта бевна бахьа итогаш елга традиционни чакдоах. «Колхоза хьайбаш желаделрий дн» а хинна дlаэттад из ди цига, вьча а, хьайбаш желадерий шиб тайнара цlей да оал пох. Социалистически яхье коттвьнчача 30 сом премин кхара кара тела цlе вьмпелн лу, цун сийна колхоза правление центральни усадьбе цlе байраьх урагlIохийт.

Нахьа балхашна безам соьвбаккхара Гулаьхаш чакхдаллар дика йолхо ю партийни организацне, кулгалхоша, специальни-мицеральни удобрешцца подкормка яьй, оксара бабцашта, зеше йолча са доаллача Хlамашта дукьала ОВТ марках йолча агрегаташа ший бутт тlакхачаьлеьь горбитидаш тайсаг.

Шерра социалистически яхь доаржаьь дlа а долладь дикагlI йолча агротехнически хапашка чакхдаьлар зеенощ бlаьсти юв культураш дlаэра балхаш а. Масала, Дадаев Багаудина кулгалдеча гидурарган кхоьева анеаос пlан 200 гектар йолча доацача хана дlалийра 250 гектар тlа гидурарган. Хlаьта цу зеенос дош деннад уьх шера пlан 10 центнер йолча цlера гектара тlара 14 центнер гидурарш чуьа.

Пlан 45 гектар йолча 100 гектара тlа шекара сакха дlа а йийна цlера гектара тlара планна-тlа 250 центнер чуьа сахь 350 центнер шекара сакха. Кхоьева Сульян, Витахаев Сайдула, Абубакаров Ширвани, Бlаьсти-ю культураш дlаюш, кхьолча балхаш деш шоай балха норман 120 — 130 процент кхочаш на еш ди дlадаэйтт цар.

Я. ЦУЁВ.

ДИКА ХЬУВКЪАМ КХЕБАР ДУХЬА

КПСС XXIV съьздан цул тlехьаьга хиннача Пленумийн решенеш кхочачьашеш ййслатlча нlатлетка цхоалатlча, социалистически коттвьнчача культурал-бытха хьувкъам кхебе дерхI Гроэйенски районна «Ермоловский» совхоза кхъхьегамхоша.

Ялата лаьрхIа 3910 гектара тlа тайп-тайнара культураш хургьа ухх шера совхозе кхоешш. Царех 2660 гектар гурахь ялата лаьрхIа йийнача культураша дlаЛоацн, Хlаьта 650 гектара тlа бlаьсти дйнаьрш я.

Цу ерригача майда хlара гектара тlера пlан 19 центнер йолча 20 центнер ялат чу а деш начхьалхенга планагlа лаьрхIачуьа шоозза дукхагlа дохка социалистически деккар тlайнцад совхоза коллектнно.

Ялата лаьрхIа йолчарел совгlа цхьацца технически культураш дерзаьккеп совхозо уьх шера. Уьх а гидурагташ шекара сакхаш.

Совхозе кхеерг1ола ерригача культураш эвеношта тlехIоагlIаьш. Шоай лелаеча культураш дика хьувкъам кхебара шера хьовсам боаржкабь кхъхьегаш ба хlанз хlара эвено кхъьегамхой.

Гурахь дlайнйача ерригача культураша бlаьстан юхьхе лоацача агротехнически хапашка

БАЬЦАДААРАШ ДIАДИЙНАД

Уьх деношка деррига баьцадаараш дlадийна баьлар Гроэненски района «Юбилейный» совхоза кхъьегамхой.

200 гектара тlа помидорш, 25 гектара тlа нарсаш, 20 гектара тlа сталони сокаш, редис, тохаш, кьашоаш баьцадаараш дlадийна.

ДЕКЪАРЕХ ЛОАРХIАБУ

Пятилетка кхоалатlча, лоаздаьбеча шера тlаьнна социалистическа деккарашн толамаш кхоачашдеш хьабогlа Гроэненски химическа комбината боалхоб.

Пландгlа лаьрхIачуьа совгlа эрахийцаш кхьа милнон сомгlа сомгlа маьха фенол, спирт, пластмасса, ацетон, кхьийна продукцин. Кхьаьна бин бетта хlаэнна совгlа реализацин ю, продукцин цхьа миллнон гарета маьхе я.

Хьинаре кхъьегарга белгалъяьнна я И. М. Давыдов кертlа латтача фенолн ацетонн арахецача производствон коллектив.

А. ТЕТЕРЕВА.

Гроэненски химическа комбината № 131 цеха химикашца чlогlIа сий деш я шlижеп - химик Чаткина Галина Васильевна. 1960 шера Гроэненски международ-та институт чакх а яьккха цига Галька ера яь. Хlинца Галина Васильевице кхъьегамхой йоаьа ерригача производственни коллектив.

Цул тlехьаьга Галина Васильевна 1972 — 1973 шш. Iэн замалаьх хьайбаш продукцин йоаккхарехи кlайчеллеги адсемдакхар дуьра хьайбаш боахама боалхоб Ерригсоюзни яьь йоаржкарах» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС сонам биэна хозяйственна республика колхозни кулгалхоша, специалистага, партийни, профсоюзни, комсомольски организацина шурий - товарни фермай коллективаш сарцагlьяьра дукха политико - массовин организаторехин балхаш дакд, хlанз а тlехьа мелбалийтад из болх. Цох хьахиннар гуш ла. Пачхьалхьаэнга дух дохкара колхозни кулгалхоша, специалисташа тlатlеlа уйлд еш болх баьб массе оагlорахьара хьайбаш боахамашка. 1972 шера из пачхьалхьаэн лоарх1ам бола дакъа дегlадолаеча хозлуш толамга тlа боахамашка. Шера планал совгlа дар а тlехьа лаьрхIача пачхьалхьаэнга дух 108 процент, шура 107 процент, фуш 128 процент, тхо 110 процент дехкар района боахамаша. Планагlа 130 мэрд иа дезача 136 фуъ гулдир хlара котама тlехьара. Дух1а дlаэуделаэча хlара бежнна доэал юкъера лаьрхIача 300 килограмм хлнар, нхьан устагlанна тlера 4 килограмм тхо дьаьккар.

Шелковской, Наурски, Гроэненски, кхьча районнй колхозашка хьайбаш желадерашна дакъа а доацан белгалъяьхьар хьайбаш продукцин дукхагlен, дlаккагlен, дарегlен яккхара чакхйоахарг1ойн мероприятин. Хlаьта уж тlаьэжам а доаттабеш кхоачашдеш

КЕРДА - СЛОТОРАШ ЛЕХАШ

Iалъамат дукха мехкадыта доалла доккхий мотттиган корыяьй геологгашта Малхбузехьарча Сибарегlара. Царех цхьанхьа — Самотлор — янглнарадн тонннан запасаш бохку. Шера цунга доакхаргга 100 милднон тонн совгlа мехкадыта.

Хlаьта Самотлорера кънлбаседелаьнна 2 хьайбаллаш Сибарегlан Урентойски моттигера. Цул запасан — кхо трнллнон кубическ метр совгlа. Дуьйна тlа эттера боккхагlонна Iалаяа газ доалла моттиг я иа.

Iалаяа рузкъаш дlаэо лоаэн да. Сибарегlарча лаьттанга шнй ганзаш. Iндмахоша хьа мишта еллнйг АПН корреспондента дуьп академнка Трофимук Андрей, Социалнстнчески Къаьхьегама Турпала, Пачхьалхьен преме лауреата./

Самотлорн Урентойн санна йола мехкадыттен газ доалла моттигаш, аьлар Трофимук Андрей, геттара кlезига нийсар. Хlанз уьх сахьата ужжаэо йоккхий моттиган дуьнен тlа тхьэ хlт мара яц. Цул газ йолу Малхбузехьарча Сибарегlа я. Хlаьта ерригаи я ухгаэара корйяьрадн мехкадыттан газен 150 ганз я. Малхбузехьара Сибарегlе керда Самотлорадн Урентоиюн корарара Iалъамате перспективни район я.

Шоашта чуьх кхы кlезигагlа доацаш рузкъаш доахкаяу аьмна хеташ да Енисейнен Iенанен юкъе далача шерра лаьттаэа. Уьхдаа къалбаседелъа хlаннле а хьайбаллай ерригаи а лаьрхIача 500 милднара совгlа кубическн метрап запасаш йола газ йоалла массеех моттиг. Хlаьта малхбузера оагlорахьара геофизикашта корашй газ йоалла моттигаш метел, мехкадыта доалла моттигаш а корарара Iалъамате перспективни йола моттигаш. Вилюн (Ленан ьырда оагlорахьара хьаэкета хий) лоханленашкахь Iалъамате дукха газ йбаьлл моттигаш корашй. Цар запасан — 700 милднара гарга кубическн метр. Газн мехкаьттен доалла йоккха ший моттиг хьайбаллай Иркутски областе. Царех цаг город Братска районе я.

Сурта тlа: «А» смена кулгалхо Г. Чаткина.

С. ХУГАЕВА сурт.

СОВХОЗА КХАШКА

Сихдаь бабцадаараш дlадуьш да Гроэненски района «Родина» яьхьа совхозе.

96 гектар хьалха хьабоала помидораш, 72 гектар нарсаш, 120 гектар табуд, дукха кхаьока бабцаэраш да совхоза кхашка.

Во деллн яхашкара балхаш. Дика къаьхегарга белгалъяьна оэа бригадирнна М. Боторовеэс, Н. Поселоваэс, А. Солнышкинас, кулгалдеш йола коллективаш. Массова а тlехьоачашьо пар эдлаеш.

88 гектар гурахь дlадийна ялаташ а га совхозе. Дика хьатlаьлыяад уж. Графика тlа белгалъяьккача канал хьалха яьлаштта яьхоимикаташ тетlа баьлар механизаторашн.

Ф. ВОЛКОВ,
совхоза кертlера агроном.

ХИЙ ДИЛЛА IОМАЛУ

Лаьтта тlаьэтагlа, хьаьнагlа хилча дlайийна юртбоахама культурашн дикагlа хьувкъаьга хоюш да. Бакъда уьх боагlача тайпара пайда нйбаш цхьаллча боахамашка. Ишшта йоккха говзал шлача ю лоарх1амеча гlулаяха хlашка хий дилла нах Iомабара лаьрхIача семинарски занятеш ЬшшагIьехкай Гроэненски опытно-мелиоративни станце боллюча. Дуьхьа ха йоацаш хьалхара занятн хилар Гроэненски района «№ 3 йолча плодоовощеводческий» совхозе. Семинарски занятге дакъалоцаш бар ю совхоза, «Атаганский», «Арнуский» совхозий, В. И. Ленина цlерагlа-чча колхоза никалаш. Кхаш деладерашта хьалхашка къамъалш дар Гроэненски опытно-мелиоративни станце директора М. В. Ковальске, хица Iалаэйбара отделе заведующе Б. А. Венедиктова. Семинарски занятге лаьдурlаршта цар дийнаьр кхашка хий мишта, маца дилла дезв. Масала, пов. Ковальске юртбоахама культурашн дlайийнача кхашка хий дилларга боарам бовзийтаргга, ханаш белгалъяьхар. ГОСМ-а боллюча А. М. Воробьева доrlан хьисапе хий дегтача установкага болх мишта байта безв, кхоачамбоацараш дlа а доахаш шох нийса пайда нйбарг дика чулоцдам бола бесела бир.

Хьалхара дийнаьх теоретически Iомалдар шоллагlча дийнаьх практически довзийтар хий дуьларшта. Ах гектар хулача участке кхайна хий ъхатlаоладаларга канал дьаьккар, дlайийначуьа хlамашта хий тохарг кхай тlа харшаш дьаьхар, хий дlакъовлларг шнташ оттайир. Берргача нечам бьнул тlехьа-тlа кхай тlа хий хийнар. Шьабрзьча кхай тlа харшашка гlолла чудуйташ хий дьаьлар пайдаиеrlа долга кхийтар хий дуьларш. Дуьхьа хlло ца хулаш боккхача майда тlа цу методах хий дуьлалургда цхьан саго.

Районе боахамий хий дуьлларгаш. ыштта семинарски занятеш дlакъахьар чоагlа пайдане гlулаьх да. Хlк лерттlа пайда эше лаьттанцара дукхагlа продуктнн бокхалурзе. Цхьабакьда «№ 3 йолча плодоовощеводческий» совхоза директора нов. Кузнецова, нижнер-мелноратора нов. Чхьалина бекхагlа орнснтьлн системе техничеп хапнаьга кнйн па ярах махетта практнка дlа ца йолъалуш кхалоп лайра станце болулоцн хий дьлларга Iомабаца бокхаман хlлъьбоахама план хсоачашьяр Iаткъаргда нн.

Л. РУДСКИЙ.

«СЕРДАЛО»
3-гlн оагI. 15 май, 1973 шо.

СЭВ-а МЕХКИЙ ЮКЪАРА ГIИШЛОШ

Комплексни Программа тlе от таньча планашка хьежжа хlара шера дукхагlа шер а лу, кIоарг а лу, социалистически экономически интеграни. Хlанз дегlайоагlIаш лйтт СЭВ-а членаш шера машиностроительни промышленни объекташ хьалъяр санна йола иухьана леладелга гIулаьхкий форма. Цунца дувзаделна Кедладийн кевайоазэн Агентства корреспондента Бирюков Александра Вlашн Экономически нов хьастал дара Совета секретарь-заместителягара Тодор Ангелов-Тодоргара дийкад массеех хаттара жоп лургьа.

—Лоарх1аме промышленни объекташ малагlаш я СЭВ-а членаш долча мехкаша хlаш цхьана къа а хьегаш хьалъяр?

— Соахка аьхки СЭВ-а XXVI сесси болх бош йолча хана Вlашн Экономически нов хьастал дара Совета членаш йолча яьх пачхьалхьенга. — Болгаре, Венгре, ГДР, Польша, Румыне, СССР-о — кулгаш яздир шера 500 эвар тоин целлюлоза аракхета иэ кхоачарбоашн бола Усть-Илимски целлюлозни комбинат цхьана хьалъяра хьакъехьара соглашенна. 1977 шера из болх бе йолаялйтача, цу мехкеча бедалш бlаэа кхоачам эрга СЭВ-а членаш долча мехкашта. Иштта решени яьй Советски Союза территоре тlа цхьана кха а хьегаш асбестони горно-обогатительни комбинат хьакъехьа хьакъехьа. Из хьалха болгерга 1974 шера, Хlанз Вlашн Экономически нов хьастал дара Совета органашка дувцаеш да СЭВ-а членаш долча мехкаша цхьана кха а хьегаш Куба. Мексике, Советски Союзе массеех промышленни предприяташ хьалъяр долга дешаш.

— Молдагlа объект хьалъе мотт-тинг харжара хьакъехьа решени ена хана сецна дувзаш вlашlехьадоакхкх из СЭВ-е?

— Из мишта хоорга кхьметтел аз Вlашн ши предприятн СССР-ра цхьана хьалъера хьакъехьара долу дувцача хана фу терхалдыь хьежача. Масала, шибахьан дар Усть-Илимски целлюлозни комбинат хьалъяра хьакъехьа решени яр: Советски Союзе кхоачашдеш йокхий хиларг СЭВ-а членаш долча мехкашта целлюлоза тlа-тlа дуккагlа этнаш хиларг. Цу тайнара декхар кхоачашдара асбестан горно - обогатительни комбинат а. Хlанз СЭВ-а членаш долча мехкашка сихчи темпнеrlа нерlаух капитальни гlирсаш. Цунца дувзаделна геттара чlоагlа этнаш хуьл асбестово-цементни хlамаш. Советски Союзе цу бедала Iалъамате йокхий промышленни запасаш я, хlаьта СЭВ-а йокх мехкашка из йалаа я а яа. Комбинаш шера тергlолча кнйчача продукце бlаьш эвараш тоннаша цхьана дакъа лоацача мехкашта новкъостал дерда цхьанза эргlоацача материалашца шоай гlишлошъера бlэн Iалдышъера. СЭВ-а членаш долча мехкий членаша сина кхы предложенеш, чакхъяхаро йиш хулийтарын цар тайдаиеча оахиланй запасех массане а кхъарга Iкъштата, социалистически содружества пачхьалхьенний экономика дегlакхъяьра найда эца.

— Цхьана объект хьалъе хlара долчачкхочо мел дакъа дина деза сенах хов, цу хана малагlча принципашка хьож?

— Нагахьа сацна принципаш юкца вай доахкс, цхьана деладеча экономически гlуэкний молагlча сферс уж цкъгlара я: бочкоаш цхьатара дилар, вlашн гlирсаш, новкъосташка вlашн новкъостал дар. СЭВ-а членаш долча мехкаша цхьана промышленни объекташ хьалъегга вlашlтехьадаккхара хьалдача методий хьакъехьа уж тайпара ала мегаргдолеп да. Цар боахама планаш lшшагlIоацача Iалаяа. Цу тайнара аналнзара хьежжа юкъара гlулакха юкъе шоашка-да доаттабеш долп дохьа йолу цхьана кхъьегага мехкана. Цун дохкхаш вlамигаш, мадарра-льча, болу бечи предприятага мехкага кхоачаргдолуча продукце дакъъара хьежжа хул.

(АПН).

ЦIЕРАЧIА ЙОЛУЧА ЛЕЛАЯ

РОСТОВСКИ ОБЛАСТЬ Азовски района «Путь Ильича» колхоза чlъьаьрий дувца бригадаш хlанз Азовски форда тlа чlъьаьрий дувцаш а. Шера план 20 вэар центнер йогlча хlаниле 18 вэар центнер чlъьаьрий дьаьхад цар.

Хlанз берда йисте цхьаралп а увтгадеш чlъьаьрий дувц колхозхоша. Уьхаза дика толамаш доацаш къьаьег Хорошенький (аьттехьарвар) чlъьаьрий дувцар Л. Мельнкин цхьаьна чура чlъьаьрий эрадоахан болйк.

Приемни пункте дlабеннаб 350 центнер цlе чlъьаьра, лец, судак, сазан яха чlъьаьрий. Сезон чакхъьялле 100 центнерал хlеэнгагlа болдан дикагlа долча фуш чlъьаьра бакхха лаьрхIагl бригадас.

Сурта тlэ: бригадир Е. Хорошенькийн (аьттехьарвар) чlъьаьрий дувцар Л. Мельнкин цхьаьна чура чlъьаьрий эрадоахан болйк.

В. Турбина сурт.

ТАСС фотохроника.

«СЕРДАЛО»
3-гlн оагI. 15 май, 1973 шо.

МАРША ДОАГІАЛДА, ДЕЗА ХЬАЬШИЙ!

Тахан денз вай республине лайолалу Кьилбаседа - Хlирий драматически театра Нохч - Гlалгlайчера доттагlаллен гастролеш. Уж Яльхлургьен 22-ча шер кхаччалца. Цхьан ханна Нохч - Гlалгlай драматически театрен коллективе а дlайолаю вежараш-ха йолча республике шиъ гастролеш. Лоалахарча республикан къамашта юкъера интернационални доттагlаллен искусства образни мотта низкеца чlоагlдара, шинна а республике кьонача театрий регlенна говзан ваший йохьалитара бакъахь лаархlаме а уж гастролеш. Цул сеанга шинна тхьалхашка хьажаме душ. Отчетан гастролеш ешначу тхьа театрь шиъ театрь коллективашта вежараш-ша йолча республикин зрителла хьалхашка творчески отчет ялар а хургда цу гастролех.

Хlирий драматически театра коллективе Нохч - Гlалгlай драматически театра сцена тlа отаергьа Шекспира «Отелло», Гоголя «Ревизор», Гауптмана «Махк чубзалехь», Хамидова «Бен Iальа», Х. Цапанова «Хьаьши Аминат», С. Кайтова «Шайтен зизи», Н. Саламова «Красный молот» завода бохьлошдеи вlашаг1 а ихетаргбе.

Гастролеш чакхйеллаш хьажаша доккха концерт а отта-дергда, хlаьта Нохч - Гlалгlай университета студенташдеи «Красный молот» завода бохьлошдеи вlашаг1 а ихетаргбе.

ИСКУССТВА ЛАКХЛЕНАШКА

Къилбаседа-Хlирий паччахьалкхен драмтеатра тkъаь вурийтта шу ла. Дукхахча кхыча театрий хаттарг дилдича геттара къона а да.

Актерий кlиъ ноахаллу бола артисташ ба тахан хlирий театра сцена тlа цхьатерра бохьонаца къастеташ. Лучкъараче цlергlача театральни искусства институте дийша яьшна хlирий хьалхара студи, В. Я. Станишникен И. М. Раевскен цlергlа йола СССР халкъа артистий мастерской а хlирий драматически театра хохьхьашара дарц еллар. Из хlилар 1935 шера. Цул тlехьарlа, дукхаха хlирий театре вlашг1ьелла хинна-ча студе Сийлахь-бохкахча Дай-мехка тlема 1941-ча шера дийша йистебзьяна актераш? Шуйина цlергlача учившце 1958 шера дийша бакъонаш? Хlата 1970-ча шера театральни искусства Москверча паччахьалкхен институте дийша а дийша цlабалкха тха кагийхо? Цу дlаъь а ноахалла бола театралин йоккха говзал, опыт йола актераш ба тха театра барт тайнача колективе тахан творчески къаьгеташ. Тха коллективе цlа дlахlоорчарбоапаш, цул сеанга творчески декларашш тlехлика хоохчаш а деш, цхьаккха а дац тахан.

Атта хьинабаь тха театра нкъ. Шиъ хоъ, стаг1ат лакхара болча тохкма новкъа хиннад яьна яь из хlинзаларца. Массаза а хиннадац дага ме лаьцначух атта кайоалаш. Дукха нийсденнад дерригга а тайнад аьнна хетаденнача хана дерхlача лакхаленашка кхача торо ца хулаш а. Цхьабакъда, тешшаме, дезаноалаца ала йеш я цхьаькха — цlакккха а баьнабаш тха деташка искусстве духхьашхара дош алара боло боккха безам. Дукхьал из да ала дооду1аергбе со, тха театре самобытни говзал. Талант йола актераш, режиссераш хьалхе-хьбе торо хlинлитарех керттера баханк. Уж санна болчар шеран боккхий уьмна этгара хьалха хьоьхано веза СССР. Нохч - Гlалгlай АССР халкъа артист вола Тхапсаев Владимир, РСФСР искусствоъ заслуженни деятель М. Цалгов, РСФСР заслуженни артист П. Цирихов, Е. Туменова, С. Гекаев, дукхаха а кхыбараш.

Театраша нхьана а театре а йоагlаш дегlабоаг1 хlирий къаьман драматурги а. Хьажа ца шоша, 1935 шу тlакхачалеьа хlирий драматургина юкъе духьхьал нхьа драматург мара ваиар — Э. Брятаев. Цу хана дена, драматургаш дукха хиларга дилдаъ а, хlата цар хьаькхолла йолча драматически произведенеи дикалга дилдаъ а, Iальмате чlоагlа дегlаеший хlирий драматургаш. Хlанз пунна юкъебабькхача итташ белча йоазонхоь пьесаш тха театре сцена тlа уттъаяь ца Iеш, вай мехка дукхахча а театрашка уттъаю. Цу тайпарча драматургех ба Д. Туаев, Г. Джимпев, Г. Пливев, А. Токаев, Р. Хубецаев, С. Кайтов, Д. Темираев, кхыбараш.

Ше хьахиннача хьалхарча денош денз майрра уттъаяьй, хlата хlинз уьтта а ю, тха театро дунен классикаларг, вай хазарча советский доазон дехарга мехкийн произведенеех йола спектаклаш. Цу накъахьа бакъдаб хlирий театра сцена тlа Шекспирн Гаринцаен, Мольера а Гольдони а, хlата нитта Островский, Горький Сцена тlа бакъка Iийнабаш уж. Цох кхоачам а бацар. Уж бохьонца безабеннаб зрителлаша. Мишпен?

Дукхахча зрителлашта мавр Отелло, Медеин Катеринан, Егор Булычов а Шваидя а ихьатарга безлобийтабу волча моллагlча актера этгара хьалха цlенкача дег тlара деза доагlа шиъ къам. Хlана ахьча шиъ кхамаз волча зрителла отгаеш я хlара спектаклъ. Тlакха могг1 вlашг1ьелларглаш артиста тарж эпаи вопаца конкурсша образни меттана кхыча кхыбараш дукхахча ноахалеашца сага идеал деланн лайначох, цар бакъдолчох, цар хозагlа мел долчох зритель кхетаве а, хlата керттерадар, тешаве а. Цу новкъа вала йиш яь шиъ къам мадарра деланн воаца актер.

1936-ча шера докхта а Гогола а событи хилар тха театре вахаре. Из Москве хьайлар Советий 8-гlа Чрезвычайни съезда доакъаьнхочтна художественни гlулаьл де. Цу хана денз яхалца хиннад тха театр дида довзашн мах бе хов-ш1ий волча вай столица зрителя йохьалхашка хьажаме душ. Отчетан гастролеш ешначу тхьа театр нитта городашка Ленинграде, Тбилисе, Душанбе, Дагестанехь, Черкай-Балкарой, Нохч - Гlалгlай автономни республикашка. Цхьабакъда, выступлени мичхьа-ха хиннаяьлс а доттагlашен тха театр дезаранен бохкташа безамца тlаьнбаьл тха театр.

Хlирий къаьман театр масеала а дакъа лийлад мехка ерригача конкурсашка, фестивалашка, кхыча тайп-тайпарча театральни мероприятеш тlа. Духьхьал укх тlехьарча шеран тха коллективна выступленеша чакхъьлъар болгарски драматурге фестиваль. Овха Горкое цlергlача МХАТ театра сцена тlа отгаlйр болгарски хьалха хьа цlи деза волча турпалхоош Г. Димитровна хетаяь «Первый удар» яха спектакль. М. Горький ран 100 шу дизарх летаяь г. Горькое хиннача конкурсе тlехьхьарча хьажарге «Доага лог» яха спектакль отгаеш хилар. «Мариана» яха спектакль отгаяна дакъа лъьлар оаза а. Куйбышеве хиннача къамий драматурге къажарге. Дукха хи йоашшаш цlакхьалча тха театра коллектив г. Костромера, Цига оаза дакъа лъьлар А. Н. Островский нах 150 шу дизарх летаяь хиннача Ерригсоюзни конкурсе итогашка «Гроза» яха спектакль а отгаяь. Цу конкурсе толаме дакъа лацарах тха театра коллективна елар иоллагlа премни

Къилбаседа - Хlирий драматически театро оттаяй Шекспира «Корнолан» яха спектакль.

Хlирий драматически театра репертуара юкъе йоагlаш йола моттиг дlаьлаьй Х. Цапанова пьесаш оттаяьна «Хьаьши Аминат» яхача спектакло а.

СУРТАШ ТlА: Аьрдельарчу тlа: «Корнолан» яхча Шекспира спектаклера сцена. Аьттехьарчу тlа: (аьрдельара аьттехьа): Амината роль хьожаеш а Т. Кайтмирова, Зарета роль лоаеш а З. Тагиева, хlата Хабиша роль — Б. Туларов.

ВАХАРА НАЬКЪО ТЕХА ГОЛА

Къилбаседа - Хlирий драматически театра актераша, республикан заслуженни артистаца Каллагов Федорца, театра режиссераша М. К. Цаликоваца тха корреспон дента яь беседа.

Хlара сар хlаманга волча лаина денз шийна дукха езаенначу профессена тlаьнгlаш хул. Хlаьта дукхагlа долча лаььче хlамига волаш белгалъяр вокката хlинга кlара а лоаш. Иштта хиланзар са вахаре. Иштта хиланзар са вахаре. Иттт класс чекх а яьккха тховй республике столицерча Горки институте, юртбоевана тежиер-жика лаьрхlа, денна вахар со. Сайна деншан белча кагийча нижанен межканашен дакъа лоаяш хlлар белгалъяр вокката шера институте вlашг1ьеллача драматургжке. Дешара шу чакхдолаяьш спектакль оттаяйо оаха тховй институте. Цига хьоьжаш хиннача Брятаева Зарифас (хlанз республика зрителлаша, белоруссаца, гуржаша, эрмалоша, узбекаша, эстоняша, дагестанаша, черсаша, балкхароша вай дукхъха къаяйдраматурге турпалаша цхьатарра боьзонаца къамза деш хlлар.

Дукха ха йоашшаш тха сцена тlа балькхаб иохчий Хамидовен Музаевен «Бож-Iаьла», «Мекхан Мирза» яхача пьесаш турпалаш а.

Юхьвашцара дац Нохч - Гlалгlайчен зрителла тха вlашг1ьехетар а. Хlара вай вlашг1ьехетарах а, бесаш боза яьх вlашг1ьехетарах а дега ухлен белгалъяр а, тха театра коллектив г. Костромера, Цига оаза дакъа лъьлар А. Н. Островский нах 150 шу дизарх летаяь г. Горькое хиннача Ерригсоюзни конкурсе итогашка «Гроза» яха спектакль а отгаяь. Цу конкурсе толаме дакъа лацарах тха театра коллективна елар иоллагlа премни

Вешта вахара наькъах дина бакъъьлъа дуррда къамаьл. Учившце дешаш волча шоллагlча пеша йоазде воаялар со оохаяйо ре-лаш. Царех яр «Тарас Бульба» спектаклера Андрея, Проспер Мериме «Джоаллен жожагlатен» спектаклера Дон ПаблоРомеро, хlаьта учившце денз традиционни а яхина дlаэтта Ромео, дукха кхыйола ролаш.

Учившце яьккхача хана лаккара стипендин шайна лиха дийша цхьаъьс хьатур бабат дипломни болх а, маалара, тlехдика мах а бен чакхбокха. Са дипломпа болх бар хlинга йоазонхочун Тимирхен Давида «Мухтар» яха спектаклан Алоёс Ирасика «Фонарь» яха фальги. Шишна а спектакле керттера ролаш айса лоаяйбар.

Цхьабакъда, деша вагlача хана керттерадар учившце чакхъьлъахар да яьша хиттадае а, из иштта хиналаш. Дийша вадларша Iабобабаь профессиональни акгера яьк» — из дар керттерадар. Хови дацар се зрителло тlа мишта этаргаш, царна везавала вогагlаш (тlакхча мара хача йиш яьна яр са искусство халкъа зрителлага).

Цу хаттара а вахаро ше делар жоп. Театра сцена тlа халдаяьа уьттаеш волча спектаклашка аз, дукха а сеаш, ловззаяьй классикапарга, вай хапарча зрелй а яьк-ча межанкарга а, хlирий а йоазонхой бlаь гергга роль. Цаьрех сона сайна лухlагlа елаёнаюрий цlергlа, цхьана этгара хьалхарчу муттаг отгае йоагlа Шекспира Корнолан, Ромео, хlирий йоазонхой Д. Мамсурова «Хьасан» Н. Саламова «Сарматн цун кхоначаьнга, ерсий Корнейчуна «Эскадра хlалакъхьалар» яхача спектаклашка лоаяьяь Хьасина, Тагlата, Гайлата ролаш.

Уж сона еоаларга бакъаьеш ваьла, белгалде лоаяйа шиъ Цкъасалде, зрителла боккхача безамца тlаьнгlаш уж. Цоллагlа дакъе, тхуна тlаьнгlаш дакъе, тхуна тlаьнгlаш дакъе, тхуна тlаьнгlаш